

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 5/2012 rd

Statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2013—2016

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 april 2012 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2013—2016 (SRR 1/2012 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetsekreterare Niko Ijäs, finansministeriet
- ekonomidirektör Harri Mäkinen, justitieministeriet

- president Pauliine Koskelo, högsta domstolen
- president Pekka Vihervuori, högsta förvaltningsdomstolen
- president Pertti Nieminen, Kouvola hovrätt
- lagman Anders Cederberg, Östnylands tingsrätt
- statsåklagare Christer Lundström, Riksåklagarämbetet
- överdirektör Tuula Asikainen, Brottspåföljdsverket
- referendarieråd Marja-Liisa Judström, Finlands domareförening rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt i relation till justitieministeriets förvaltningsområde

I de statsfinansiella ramarna för 2013—2016 ingår en del positiva tillägg för justitieministeriets förvaltningsområde. För till exempel handläggningen av asylärenden vid högsta förvaltningsdomstolen och Helsingfors förvaltningsdomstol anvisas ett årligt tillägg på 1 miljon euro 2013—2015. För att garantera en snabb handläggning är det viktigt att båda de rättsinstanser som tar upp asylärenden får mer resurser. Vidare blir det ett årligt tillägg på 0,9 miljoner euro för att öka tillämpningen av det barnvänliga rättegångsförfa-

rande som går under namnet Follo-modellen och 1,1 miljon euro (0,8 miljoner från och med 2016) för att koncentrera behandlingen av ärenden som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt. Utsökningsväsendet får ett årligt tillägg på 2 miljoner euro 2013—2014 på grund av att antalet ärenden har ökat.

Redan i det tidigare rambeslutet 2011 anvisades åklagare, domstolar och specialindrivningen inom utsökningen sammanlagt i snitt 5 miljoner euro om året 2012—2015 för att bekämpa ekobrottslighet och svart ekonomi. Det var en viktig satsning, ansåg lagutskottet i sitt föregående ramutlåtande (LaUU 17/2011 rd).

Det mest överhängande i rambeslutet är anslagsnedskärningarna inom justitieministeriets

förvaltningsområde. Anslagen minskar med 8 miljoner euro räknat från 2015. Lägg till de anslagsminskningar på 14 miljoner euro som regeringen redan fattat beslut om. Sammantaget betyder det att förvaltningsområdet ska spara omkring 22 miljoner euro.

Även om inbesparingarna inom justitieministeriets förvaltningsområde proportionellt inte svarar mot huvudtitelns andel av omkostnadsutgifterna, är de mycket krävande för förvaltningsområdet. Det beror på att personalkostnaderna utgör i genomsnitt 80 % och lokalutgifterna omkring 15 % av utgifterna inom förvaltningsområdet. Sparkraven kommer därmed i praktiken att kräva personalnedskärningar. Det är en stor utmaning, för personalen inom justitieministeriets förvaltningsområde har redan minskat med omkring 700 årsverken, eller drygt 7 %, till följd av de tidigare regeringarnas produktivhetsprogram. Inbesparingarna kommer att kräva betydande operativa och strukturella reformer. Reformerna förutsätter ändringar i lagstiftning och kommer att ta tid. Därför brådskar det med att få i gång reformerna. Tidpunkten för reformer är emellertid så till vida gynnsam att de stora åldersklasserna går i pension inom de närmaste åren.

Domstolsväsendet

Utskottet har erfarenhet att det fortfarande står öppet i vilken omfattning anslagsminskningarna drabbar domstolsväsendet. Det handlar i vilket fall om betydande minskningar. Det bedöms att den enda möjligheten att minska utgifterna är att vidta åtgärder som minskar behovet av personal och arbetsmängden.

Lagutskottet har på senare år upprepade gånger fäst allvarlig uppmärksamhet vid domstolarnas synnerligen trängda anslagssituation. Det nu aktuella rambeslutet betyder att domstolarnas basfinansiering stramas åt ytterligare under ramperioden. Utskottet ser med oro på utvecklingen, för den minskande finansieringen kan komma att inverka på behandlingstiderna och mängden anhängiga ärenden och den vägen på rättssäkerheten. Det är viktigt att utdragna rättegångar

inte fördröjs i oskälighetsgrad. Läget kräver bevakning, anser utskottet.

Situationen är besvärlig för domstolarna, för de kan inte själva nämnvärt påverka vilka och hur många ärenden som kommer upp. Alla ärenden som kommer in måste behandlas på det sätt och i den omfattning som lagen kräver. Det är också en utmaning att den juridiska regleringen har ökat och blivit mer komplicerad och att ärendena fått internationella dimensioner. På senare år har till exempel behovet av tolkning och antalet språk som det ska tolkas till och från ökat avsevärt. Det belastar handläggningen av ärenden och höjer kostnaderna.

Enligt utredning har det på senare år skett en allt tydligare differentiering i domstolarnas arbetsbörda och domstolarna inte minst i södra Finland och huvudstadsregionen har allt fler och allt mer krävande ärenden att behandla. Följaktligen anser utskottet att resurserna bör riktas i enlighet med arbetsbördan och hur den fördelas regionalt. Det gäller också att fortsätta med de strukturella reformerna, bedöma domstolarnas inbördes arbetsfördelning och klarlägga om inte domstolarna skulle kunna handlägga färre ärendekategorier och förenkla rättegångsförfarandet. Samtidigt måste rättssäkerheten bevakas. I det här sammanhanget fäster sig utskottet också vid svenska språkets ställning och kräver fortsatta garantier för rätten att använda svenska i domstolen.

Enligt statsrådets redogörelse dras riktlinjerna för hur rättsväsendet ska utvecklas upp i ett rättsskyddsprogram som ska tas fram för att förkorta den totala rättegångstiden och höja kvaliteten på rättsskyddet. Under de nuvarande försämrade ekonomiska förhållandena är det viktigt att utarbeta ett sådant program, menar utskottet. Behovet av såväl akuta som långsiktiga insatser måste tas upp i programmet.

Ett av de mest angelägna utvecklingsprojekten för att effektivisera och rationalisera arbetet är att uppdatera informationssystemen. Enligt rambeslutet ska en databas kombinerad med informationssystem byggas upp för de allmänna domstolarna och åklagarväsendet och det är i högsta grad välkommet. För att reformen ska bli

en framgång är det viktigt att det avsätts adekvata resurser, både ekonomiska och personella, för planering av projektet. Det bör också ses till att det nya informationssystemet är kompatibelt med polisens Vitja-projekt (se också LaUB 44/2010 rd). Sammanhanget är lämpligt för att se på hurdana behov det finns av att förnya förvaltningsdomstolarnas informationssystem.

Verkställighet av straff

I rambeslutet avsätts 2,5 miljoner euro räknat från 2016 för ett renoveringsprojekt i fängelserna i Tavastehus och Helsingfors för att avskaffa de allra sista s.k. baljcellerna. Brottspåföljdsverkets centrala informationssystem ska också ses över. Utskottet hänvisar till sitt tidigare utlåtande (LaUU 17/2011 rd) och ser mycket positivt på de här skrivningarna.

Men utgiftsnedskärningarna i rambeslutet kommer att urholka Brottspåföljdsverkets ekonomiska situation i mycket snabb takt under ramperioden. Utan några betydande extra resurser eller ekonomiska anpassningsåtgärder beräknas omkostnaderna mot slutet av ramperioden överskrida de tillgängliga anslagen med mer än 14 miljoner euro. För att anpassa sin ekonomi har Brottspåföljdsverket tagit fram en anpassningsplan där det också ingår betydande personalnedskärningar. Inbesparingar kommer att sökas också i lokaler, för de krympande resurserna räcker enligt utredning inte till för att underhålla det nuvarande nätverket. Brottspåföljdsverket och Senatfastigheter har gjort en gemensam lokalutredning som ska bli färdig i maj. Målet är att kartlägga alla lokaler i Senatfastigheters ägo

som disponeras av Brottspåföljdsverket och bedöma deras livscykel och hurdana investeringar som behövs i dem. Utifrån den utredningen utarbetas en investeringsplan som sträcker sig ända bort till 2025 och som ska få Brottspåföljdsverkets lokalutgifter och andra utgifter under kontroll oberoende av investeringsbehoven.

Det framgår av statsrådets redogörelse att Brottspåföljdsverket har som mål att inrätta något fler platser i öppen anstalt, att de ska vara 35 % av alla fängplatser när planperioden löper ut. På tal om antalet fängelser och fängplatser eller fördelningen av fängplatser går det inte att dra några säkra slutsatser om hur fångtalet kommer att utvecklas, framhåller utskottet. Fångmaterialet innebär också utmaningar som måste vägas in. Det väsentliga är i alla fall att en fånge i praktiken placeras i öppen anstalt bara om de lagfästa villkoren för det är uppfyllda.

Brottspåföljdsverket kommer inom kort med en utredning om hur fånglokaler klassificeras efter övervakningens intensitet. Tanken är att utrustningen i fängelserna och antalet anställda bättre ska svara mot de praktiska behoven. Utskottet uppfattar klassificeringen av fånglokaler som ett nyttigt nytt verktyg och bedömer att det ger bättre möjligheter att placera fångar på de rätta platserna med tanke på hur intensiv övervakning de behöver.

Ställningstagande

Lagutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

LaUU 5/2012 rd — SRR 1/2012 rd

Helsingfors den 2 maj 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
vordf. Lars Erik Gästgivers /sv
medl. James Hirvisaari /saf
Johanna Jurva /saf
Suna Kymäläinen /sd
Antti Lindtman /sd
Markku Mäntymaa /saml
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Aino-Kaisa Pekonen /vänst
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Kaj Turunen /saf
Peter Östman /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.